

XXV. KGYTK

2026

Madárgyűrűzés

Készítette:

Juhász Maja

Kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola, Gimnázium
és Szakgimnázium

Felkészítő pedagógus:

Szabóné Kovács Gabriella

Ismeretterjesztő kategória

Természettudományi szekció

Elektronikus információ használata: 50%

Tartalomjegyzék

1. Bemutatókozás	3
2. Témaválasztás indoklása.....	3
3. Mi is az a madárgyűrűzés?.....	3
3.1. A madárgyűrűzés története.....	4
3.2. Madárgyűrűzés Magyarországon.....	4
3.3. Ki gyűrűzhet madarat?.....	5
3.4. A madárgyűrűzés folyamata.....	5
3.5. Gyűrűző táborok.....	9
4. Összegzés	11
5. Irodalomjegyzék.....	12

1. Bemutakozás

Juhász Majának hívnak, természetbúvár, madármegfigyelő és természetesen az állatok nagy rajongója vagyok. Kaposváron lakom és a Kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola és Gimnázium 3. osztályába járok. Óvodás korom óta érdeklenek az állatok, ezért minden szabadidőmet a természetben vagy állatkáim társaságában (kutya, macska, papagáj, görény, gekko, degu, axolotl) töltöm. Természetesen édesanyám nagy öröme, aki szerint egy állatkertben élünk. Minden értékes dolgot összegyűjtök, amit a természetben találok pl. tollak, csontok, kavicsok, tojáshéjak, köpetek stb. Ezeket a „felfedező” dobozomban tárolom, ami az én kincsesládám.

1. kép: Jégmadár (saját fotó)

2. Témaválasztás

Azért ezt a témát választottam, mert nagyon szeretem a madarakat.

A nevelőapukám madarakat gyűrűz és ő vezetett be ebbe a világba. Minden alkalommal elkísérem, és nagyon élvezem, amikor közelről láthatok különböző madarakat. Megtanított, hogyan kell óvatosan bánni velük, hogyan kell őket meggyűrűzni, és hogy miért fontos a megjelölésük. Emellett rendszeresen járok gyűrűző táborokba, ahol rengeteg madárral találkozok, illetve olyan gyerekekkel, akik szintén szeretik a madarakat.

3. Mi is az a madárgyűrűzés?

A madárgyűrűzés azt jelenti, hogy a gyűrűzők egy vagy kettő kicsi, könnyű karikát tesznek a madár lábára, amin van egy egyedi azonosító (betűk és számok), mint egy névtábla. A gyűrűs madarakat, ha később újra látják, meg tudják nézni, hogy honnan jöttek, milyen messzire és milyen útvonalon repültek, hol vannak az élőhelyeik, milyenek a túlélési arányaik, mennyi idők lehetnek és hogy jól vannak-e. A gyűrű nem fáj a madaraknak, semmiben nem zavarja őket, csak segít a kutatóknak jobban megérteni és védeni a madarakat.

2. kép: Vörösvércse (saját fotó)

3.1. A madárgyűrűzés története

Régen az emberek nem tudták, hová tűnnek a vonuló madarak télen. Volt, aki azt gondolta, hogy a víz alá bújnak, mások szerint barlangokban alszanak. Történt egy nap tavasszal, hogy visszatért Európába egy fehér gólya, de a testében volt egy nyíl, ami csak Afrikában készülhetett. Ez az eset megmutatta, hogy a madarak messze, akár Afrikáig repülnek, majd tavasszal visszajönnek. Innen jöttek rá igazán, hogy a madarak vonulnak.

3. kép: A rostocki nyilas gólya (Forrás: internet 1.)

utaztak, és merre jártak. Az első madár, amit meggyűrűzött egy seregély volt. A módszer annyira bevált, hogy nagyon sok ország elkezdte követni a példáját. Ezért őt tekintjük a modern madárgyűrűzés megalapítójának.

1963-ban alakult az EURING, az Európai Unió madárgyűrűző szervezete, ami összeköti a különböző országok (jelenleg 37 ország) madárgyűrűző központjait, segíti az adatok feldolgozását, és azok cseréjét. Támogatják a gyűrűzők képzését, és segítenek országok közötti közös kutatásokban.

3.2. Madárgyűrűzés Magyarországon

A világon harmadikként, a Herman Ottó vezette, Királyi Magyar Ornithológiai Központ - a későbbi Madártani Intézet - is elkezdte a madárgyűrűzést. Az első gyűrűzött madárfajok a fehér gólya, gémfélék, a dankasirály, a füsti fecske és más, fészken fogható és jelölhető madarak voltak. Az 1970-es években megjelent a függönyháló, amivel tömegesen sikerült énekesmadarakat fogni, és így gyűrűzni is. Ezzel egyidejűleg megkezdődtek a gyűrűző táborok is.

¹ <https://hellomagyar.hu/2025/06/01/egy-landzsaval-atszurt-golya/>

3..kép forrása: <https://hellomagyar.hu/2025/06/01/egy-landzsaval-atszurt-golya/>

A madárgyűrűzők legtöbbször önkéntes madarászok, természetvédelmi szakemberek vagy kutatók. Hazánkban jelenleg 429 madárgyűrűző van, akik évente kb. 230 ezer madarat gyűrűznek.

3.3. Ki gyűrűzhet madarat?

Madárgyűrűző az lehet, aki sikeresen leteszi a madárgyűrűző vizsgát. A vizsga feltétele kettő tapasztalt gyűrűző ajánlása, akik mellett a gyakorlati tudást szereztük.

A vizsga egy írásbeli és egy szóbeli részből áll. Nagyon fontos, hogy a vizsgán a fajok kitömött példányait kell felismerni, a faj tévesztés nem megengedett, ilyen hiba esetén a vizsga sikertelen.

3.4. Madárgyűrűzés folyamata

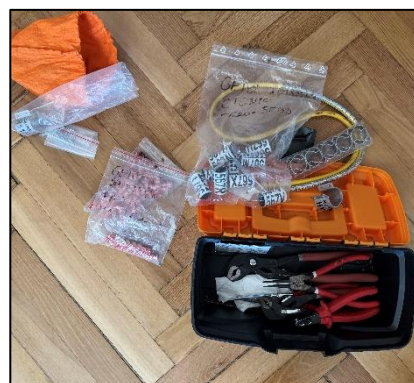
Felszerelés

A gyűrűzőmunkához alapvetően szükséges felszerelés:

- napló, írószerszám
- gyűrűződoboz a felfűzött gyűrűkkel,
- gyűrűzőfogó; (A jelölőgyűrűk felhelyezésére és biztonságos összezárására szolgáló eszköz, ezzel a jelölőgyűrűk sérülésmentesen, résmentesen zárhatók.)
- a madarak szállítására szolgáló vászonzsákok, dobozok
- kötelek, cövekek a háló felállításához
- zseblámpa, tű, cérna, kisolló, vonalzó, tolómérő, csipesz, gyűrűnyitó fogó, olló, reszelő vagy csiszolópapír, kötszer, ragtapasz, szigetelőszalag, zsebkés

1. Befogás:

Függőháló: Finom szövésű, alacsonyan kifeszített hálók (általában 10–12 méter hosszúak és 2–3 méter magasak, melyeket fülekkel lehet rögzíteni a tartórudakhoz), amelyekbe a madarak belerepülnek, és beleakadnak, majd a gyűrűző gyorsan kiszabadítja őket.

4. kép: Gyűrűk, fogók (saját fotó)

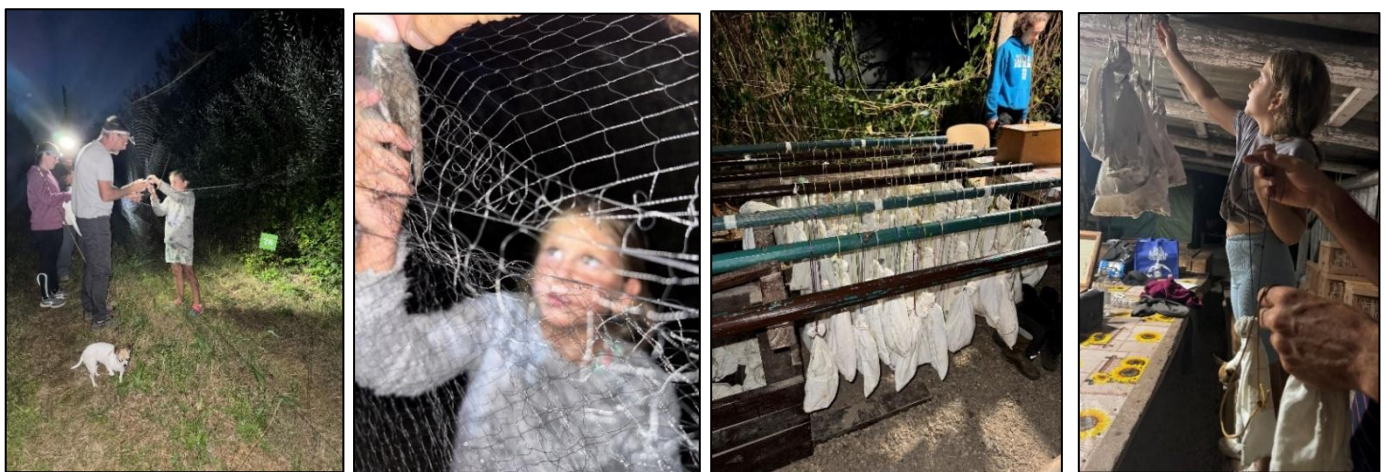
Ez a legelterjedtebb fogóeszköz, gyakorlatilag bármely madárfaj megfogására alkalmasak, kivéve azokat, amelyek 1-2 kg-nál is nehezebbek. Madárhang lejátszásával több madarat lehet fogni. Az eredményes megfogás feltétele, hogy a háló környezete zavartalan legyen, vagyis senki se tartózkodjon a közelében. Viszont fontos a sűrű ellenőrzés, mivel minél tovább van a megfogott madár a hálóban, annál jobban belegabalyodik, ezért a hálókat legalább óránként ellenőrizni kell. Költési időben lehetőleg folyamatosan kell az ellenőrzést végezni. Illetve hideg időben, madáretetőnél legalább félóránként kell ezt megtenni. Zuhogó esőben pedig a hálókat össze kell húzni. Nyári nagy melegek, hőség esetén olyan hálót kitenni, ahol a megfogott madár a tűző napnak lenne kitéve tilos.

5. kép: Gyúrgyalag (saját fotó)

Madarak a hálóban

A gyors és biztonságos szedést csak tapasztalt személy mellett, annak segítségével lehet elsajátítani. Tapasztalatlan személy nem szedhet madarakat. A hálóba akadt madár biztonságos kiszedését mindenki képes elsajátítani, de ehhez szükséges a madarak szeretete, önfegyelem, nyugodtság és türelem. És fel kell készülni arra is, hogy a függönyhálóban egyéb gerincesek (békák, denevérek) és különböző rovarok is megakadhatnak. A különböző madárfajok viselkedése a hálóban más és más, vannak könnyebben és nehezebben kiszabadítható fajok, illetve nyugodtan és agresszíven viselkedő madarak.

6.-9. kép: hálóból kiszedés folyamata (saját fotó)

Fészken gyűrűzés

A nagyobb méretű madarakat fióka korban gyűrűzik, mert őket a fészekben egyszerű megfogni. Ha kirepülnek a fészekből akkor már sokkal nehezebb megfogni őket. pl. a sasok, holló, gólyák, ragadozó madarak. Az, hogy fiatal madárra kerül rá a gyűrű, nem okoz problémát, mert a nagy, gyűrűzhető méretű fiókáknak a lába vastagabb, mint amilyen vastagságú lesz felnőtt korukban. Itt az első feladat a fészkek felkutatása. Ezt általában téli időszakban érdemes megtenni, amikor a fészkek jól láthatók az erdőben.

10. kép: Gyöngybagoly (saját fotó)

Itt nagyon fontos, hogy tudjuk, melyik madár milyen fészket épít. Illetve mi magunk is tehetünk ki műfészket, vagy odút, de ehhez is szükséges a tudás, hogy hova mit érdemes kitenni. Például a fekete gólya mindig az erdő mélyén épít fészket, vastag, vízszintes oldalágon. A vércséknek a nyílt területeken lévő fészkelőhelyek ideálisak, ezekben szinte mindig van költés. Ha megvan a költőhely, akkor költési időszakban fel kell keresnünk azt, és ha a fiókák életkora megfelelő, akkor megtörténhet a gyűrűzés. Ha túl későn érkezünk akkor lehet, hogy a fiókák kirepülnek, ha túl korán (még kicsi a fióka, és még túl nagy a lábára a gyűrű) akkor egy későbbi időpontban vissza kell térnünk. Ez általában 1-2 héttel később szokott megtörténni. Ezért fontos a költőhelyek rendszeres ellenőrzése.

11. kép. Fészkelőhely (saját fotó)

A fán költő ragadozó madarak fészkei változó magasságban vannak (3-30 m), ezért a gyűrűzőnek fel kell másznia a fára, ha ez biztonságosan megoldható. A nagyobb méretű fiókák védekeznek, ezért figyelni kell, hogy ők se (lábuk szorítása nagyon erős) és mi se okozunk sérülést.

Műuhu

Műuhut helyeznek ki egy háló mellé, amit a többi ragadozó madár megpróbál elzavarni, és ezek a támadások során beleakadnak a hálóba. Személyesen a Kiskunsági Nemzeti Parkban láttam ilyet, ahol kékvércsét gyűrűztek ezzel a módszerrel.

12. kép: műuhu (saját fotó)

Kockaháló

A kockaháló a ragadozó madarak befogására használt módszer, ami egy négyszögletes, kocka alakú háló, amibe élő csalit (pl. galamb, egér) helyeznek el. Erre lecsapnak a ragadozó madarak, és így beleakadnak a hálóba.

Mindezek mellett a kézre került sérült vagy beteg madarat felépülése után, szabadon engedése előtt szintén meg lehet gyűrűzni.

Jeladózás

Azok a madarak, amik GPS jeladót kapnak folyamatosan nyomon követhetők. A jeladó súlya miatt ezt csak nagyobb madarakra teszik, illetve jóval kevesebb madárra, hiszen ez nagyon drága. Rengeteg jeladós madár nyomon követhető az interneten.

2. Gyűrű felhelyezése:

Egyedi azonosítóval ellátott fémgyűrű, esetleg színes gyűrűk kombinációja kerül a madarak lábára.

Az elsődleges azonosító mindig egy sorszámozott fémgyűrű. A hazai gyűrűk országazonosító felirata a „BUDAPEST” és ez alatt található az egyedi sorszám, amely betűkből és számokból áll. Kisebb gyűrűkön a Budapest felirat nem szerepel. Az alumínium jelölőgyűrűk nagyon könnyűek, ezért a madarakat nem akadályozzák. A legfőbb veszélyt az jelentheti a madár számára, hogy a gyűrű beakad valamibe, vagy a gyűrű és a láb között lerakódik, felhalmozódik valamilyen szennyeződés.

13. kép: Sólyom (saját fotó)

Ezek a veszélyek azonban elkerülhetőek, ha az egyed mindig olyan méretű gyűrűt kap, amelynek

átmérője csak 1–2 mm-rel nagyobb, mint a csüdvastagság – így a gyűrű nem szorul, szabadon elfordul a lábon, azonban viszonylag kevés az esély arra, hogy beleakadjon vagy alászoruljon valami. Veszélyes lehet a gyűrű nem megfelelő zárása is, azaz, ha a szélei nem illeszkednek tökéletesen az összezáráskor. Ennek következtében a gyűrű beakadhat különböző anyagokba. Ezért a gyűrű felhelyezése után mindig ellenőrizni kell az illeszkedést.

14. kép: Vörös vércse (saját fotó)

A színes gyűrű kiegészítője lehet a fémgyűrűnek. A színes láb-, illetve nyakgyűrűk általában műanyagból készülnek. A jelölés kódja körben kétszer-háromszor is feltüntetésre kerül, hogy a sorszám tetszőleges irányból leolvasható legyen, így akár távolról távcsővel is leolvasható, a madár zavarása nélkül. A színes gyűrűkön általában nincs országcód, azt a madárfaj, gyűrűszín és kód együttes kombinációja adja meg. A színes gyűrűket elsősorban a nagyobb testű ill. ragadozó madaraknál használják pl. fehér és fekete gólya, bütykös hattyú, nagy kócsag, rétisas, vándorsólyom, kék vércse stb.

3. Adatrögzítés:

A fogás helye, ideje, faj, ivar, életkor, súly, szárnyhossz mérése, majd a madár azonnali visszaengedése.

3.5. Gyűrűző táborok

A madárgyűrűző tábor egy olyan hely, ahol megismerkedhetünk a madárgyűrűzéssel és a madármegfigyeléssel. Az MME számos helyen tart fent madárgyűrűző állomásokat, ahol tavasztól őszig, sok hálóval (20-30 db) több tízezer madarat fognak meg. Több ilyen helyhez kapcsolódnak nyári táborok.

Én személyesen Sumonyban és Fenékpusztán töltöttem több napot. A rengeteg madár mellett megismertem hozzám hasonló madárbarát gyerekeket, és nagyon kedves gyűrűzőket, akik minden kérdésemre szívesen válaszoltak. A táborozás során az éjszakákat sátorban töltöttük, bográcsban főztünk, és rengeteget játszottunk. A táborba gyerekeket és felnőtteket egyaránt várnak. És a kutyusomat is vihettem magammal. Fontos, hogy a gyerekek megismerjék, megszeressék a természetet, így talán jobban figyelnek a természetvédelemre.

15. kép: madártoll vizsgálata (saját fotó)

Teendők, ha gyűrűzött madarat látunk

Amennyiben gyűrűs madarat észlelünk, madártetemet vagy jelölőgyűrűt találunk, értesíteni kell a Madárgyűrűzési Központot. Így a megkerülési adat bekerül a hazai madárgyűrűzési adatok közé, majd a feldolgozás után elküldik nekünk az adott madár adatait.

A feldolgozáshoz szükséges információk:

1. gyűrű pontos felirata és száma
2. madárfaj (ha megállapítható)
3. megtalálás vagy a megfigyelés helye
4. megtalálás dátuma
5. megkerülés körülményei (pl.: üvegnek ütközött, macska fogta meg, autó ütötte el, a gyűrűszám a madár befogása nélkül lett leolvasva)
6. madár vagy tetem állapota (pl.: friss tetem, régi tetem, csak a gyűrű került meg stb.)
7. a bejelentő neve és elérhetősége (e-mail címe)

Mit árulnak el a madárgyűrűk? Érdekességek

- A legtávolabbi hazai fehér gólya megkerülés 9037 km-re volt. (Magyarország-Dél-Afrikai köztársaság).
- A legidősebb fehér gólya gyűrűzése és megkerülése között eltelt idő 34 év (Magyarország-Törökország)

- Észak-Amerikában gyűrűzött vándorsólymot Európában fogtak vissza, ami ritka és különleges adat, mert ők területhű madarak.
- Magyarországon gyűrűzött parlagi sast Finnországban fogták vissza, ami azért érdekes, mert a madár messze a megszokott elterjedésétől került elő.
- A sarki csérek évente több mint 80 ezer km-t repülnek.
- A Szegedi Táborban tamariszkuszposztát gyűrűztek, ami rendkívül ritka Európában. (Eddig 2 alkalommal került elő egész Európában.) A tamariszkuszposztája élőhelye Közép-Ázsia.
- A fecskék vonulás alatt napi 300-400 km-t tesznek meg, sőt egyes fecske fajok akár 600-1000 km-t is.

4. Összegzés:

Nagyon fontos dolog a mai világban a természet szeretete, védelme és tiszteletben tartása. A madarakkal kapcsolatos megfigyelés számomra olyan, mint egy nyomozás: minden apró jel, egy lábnyom vagy egy elhagyott toll elárul valamilyen titkot. Minden egyes madár, amit a kezembe foghatok, új ismereteket ad. Megtanít arra, hogyan küzdenek az életben maradásért és milyen hatalmas utat tesznek meg.

16. kép: Kék vércse (saját fotó)

A madárgyűrűzés és a természetjárás során olyan helyekre jutok el és olyan összefüggéseket látok meg, amiket a tanteremben ülve nem lehetne átélni. Az élővilág megismerése során minden nap újabb titkokat tudok meg a körülöttünk élő állatokról.

Hiszek abban, hogy amit ismerünk, azt jobban is szeretjük. Az állatok megfigyelése sok mindenre megtanított, többek között a türelemre és arra, hogy a világ sokkal színesebb, ha nyitott szemmel járunk az erdőben.

A legszebb érzés az, amikor érzem a kismadár szívverését a tenyeremben, mielőtt újra szárnyra kapna a nagyvilágba. Azt szeretném, ha még sokáig hallhatnánk a madarak énekét.

Vigyázzunk rájuk, hogy ne csak a könyvekben láthassuk ezeket a csodálatos élőlényeket!

5. Irodalomjegyzék:

- Haraszthy L. (szerk.) (2007): Magyar madárvonulási atlasz. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Varga L. (2012): Madárgyűrűzés a tudományban és a természetvédelemben. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- Elphick, J. (szerk.) (2007): A madárvonulás atlasza. Cser Kiadó, Budapest.
- Haraszi László (1984) Magyarország fészkelő madarai. Budapest Natura Kiadó
- Csörgő T. – Halmos G. – Karcza Z. – Lukács K. (2009): Magyarországi madárgyűrűzők kézikönyve. MME, Budapest.

Internetes források:

- Gera M. (2024): Igazi ritkaságot gyűrűztek meg a Fehér-tónál. Szeged.hu. [Online elérhető: <https://szeged.hu/cikk/igazi-ritkasagot-gyuruztek-meg-a-feher-tonal>]. Letöltés dátuma: 2026. 02. 16.
- Index (2021): Soha nem láttak még ilyet: magyar gyűrűs parlagi sas bukkant fel Finnországban. Index.hu. [Online elérhető: <https://index.hu/techtud/2021/07/28/magyar-gyurus-parlagi-sas-finnorszagban/>]. Letöltés dátuma: 2026. 02. 18.
- MME (2024): Beszámoló a fehérgólya-fiókák 2024. évi gyűrűzéséről. mme.hu. [Online elérhető: https://mme.hu/hirek/2024/07/22/beszamolo_fehergolyafiokak_2024_evi_gyuruzesero l]. Letöltés dátuma: 2026. 02. 18.
- Tudás.hu (2024): 116 éves a hazai madárgyűrűzés. tudas.hu. Letöltés dátuma: 2026. 02. 18.
- MME (é.n.): A madárgyűrűzés rövid története. mme.hu. [Online elérhető: https://mme.hu/madargyuruzes_rovid_tortenete]. Letöltés dátuma: 2026. 02. 20.
- MME (é.n.): Madárgyűrűzés. mme.hu. [Online elérhető: <https://mme.hu/madargyuruzes>]. Letöltés dátuma: 2026. 02. 20.